

утворюється за допомогою поєднання традиційних елементів (раціональна бюрократія, що бере початок від ідей М. Вебера) та інноваційних («нео») елементів.

Отже, термінологічна фіксація аналізованого міжгалузевого поняття, що набуває актуальності в дослідженнях з публічного управління та теорії держави і права, являє собою особливий тип терміна-споніма, маркованість якого власним ім'ям автора концепції раціональної бюрократії підвищує упізнаваність номінованого поняття і значно полегшує точність перекладу іншими мовами, хоча й модифікується терміноелементом «нео».

Список використаних джерел

1. Agere, Sam. Promoting good governance. Commonwealth Secretariat. – 2000. – P. 10.

2. The NISPAcee Journal of Public Administration and Policy Special Issue: A Distinctive European Model? The Neo-Weberian State. – Bratislava : NISPAcee Press. – Volume I. – Winter 2008/2009. – No. 2. – 108 pp.

Онуфрієнко Г. С., доктор філософії у філологічних науках, доцент, доцент кафедри українознавства та загальної мовної підготовки гуманітарного факультету Запорізького національного технічного університету

НАУКОВО-МЕТОДИЧНА КОНЦЕПЦІЯ ЕФЕКТИВНОГО ФОРМУВАННЯ В МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Для забезпечення якісного рівня опанованості студентами юридичних спеціальностей мови їх фаху потрібні з грифом МОН України підручники, навчальні посібники, термінологічні словники. Проте чи не найбільш ефективними в навчальному процесі є лексичні посібники словникового типу. Вони, маючи ознаки і словника, і навчального посібника, вирізняються більшою навчальною і творчо-комунікативною скерованістю,

через що й заслуговують на особливу увагу дослідників юридичної лінгвістики.

Принцип навчально-методичної доцільності як один з основних у розробленні подібних посібників інтегративного типу дозволив обґрунтовано визначити їх найоптимальнішу, як мінімум тернарну, структуру. Перший (обов'язковий компонент навчального професійного комплексу) – це термінологічний перекладний (наприклад, російсько-український) навчальний словник, метою якого є як здійснення вичерпної (відповідно до навчальних цілей) інвентаризації понять певної галузі права, віддзеркаленої у відповідній терміносистемі, так і бути нормативним джерелом у визначенні міжмовних термінологічних еквівалентів. Другий (факультативний) компонент лексичного посібника – це довідкова частина, яка ілюструє специфічні лексико-граматичні конструкції професійно-ділового мовлення в описуваній галузі права (наприклад, складні випадки іменникового, прикметникового, дієслівного керування; усталені звороти сучасної юридичної літератури засобами задіяних у словнику мов; узвичаєні терміни-абревіатури) для забезпечення якості мовної комунікації (усної і писемної, контактної і дистантної, реальної й уявної, діалогічної і полілогічної, симетричної і несиметричної тощо) з урахуванням її складників (комуніканти, зовнішні обставини, внутрішні мотиви) у різних конситуаціях, у практиці перекладу фахових текстів та у процесі самостійного створення вторинних текстів (анотацій, рефератів) українською мовою. Третій (обов'язковий) компонент лексичного посібника – це комплекс практичних завдань, які безпосередньо спрямовані на його словникову частину, що є компактною за формою і придатною для різного типу завдань. Блоки завдань мають бути логічно взаємопов'язані між собою. Обов'язковими є креативні завдання, у тому числі для розвитку риторичної компетентності [4; 6]. На засадах прогресивної концепції діяльнісного підходу до навчання мов фаху [1–5; 7] і на виконання завдань НДР 08515 «Динаміка галузевих термінологій у сферах їх фіксації та функціонування» (2015–2018 рр., ЗНТУ, науковий керівник – Онуфрієнко Г. С.) підготовлено для студентів перших двох освітніх рівнів (бакалаврат, магістратура) лексичний посібник словникового типу на матеріалі термінолексики кримінального і

кримінального процесуального права [8]. У його структурі – передмова, навчальний російсько-український словник термінології кримінального та кримінального процесуального права (близько 3000 найуживаніших однослівних і складених термінів, які подано за алфавітно-гніздовим принципом на матеріалі «Кримінального кодексу України» (2001), «Кримінального процесуального кодексу України» (2012), лексико-граматичні конструкції професійно-ділового мовлення, тренувальні та креативні завдання до словникової частини, завдання на контроль як засвоєності чинних норм української літературної мови, так і якості перекладу фахових текстів українською мовою та розроблених вторинних текстів (анотацій, рефератів), діалогів/полілогів/публічних виступів. У лексичному посібнику проілюстровано складні випадки керування, усталені звороти сучасної юридичної літератури, наведено терміни-аббревіатури кримінального і кримінального процесуального права.

Подані у словникової частині посібника юридичні терміни студентам треба навчитися аналізувати за різними мовними параметрами: за структурою, генезою (походженням), частиномовною природою, способом утворення, стратифікацією у фаховому тексті. Так, за структурою розрізняють однослівні (терміни-слова) типу *вирок, крадіжка, плагіат* (прості), *злочин, кривосвідчення, правосуддя* (композиції) і складені терміни (словосполучення) типу *застережні заходи, фіктивний правочин, орган виконання покарань, слідчий органу досудового розслідування*. За мовним походженням терміни поділяються на *питомі*, у тому числі гібридної природи (*конфіденційність, осудність, право, правовідносини, суд, фіктивність, хуліганство*), і *запозичені* з інших природних мов, зокрема, індоєвропейської сім'ї (*адвокат, арешт, прокурор, фальсифікація, хуліган*). За частинами мови терміни переважно є іменниками (*криміналіст, нагляд, недоказовість, невинуватість, підсудність*), рідше – прикметниками у складі словосполучень (*досудове слідство, нормативний правовий акт, процесуальна правосуб'єктність*), дієсловами (*апелювати, легалізувати, скоїти, штрафувати*), прислівниками (*де-факто, де-юре*).

За семантичною стратифікацією в юридичному тексті терміни поділяються на загальнонаукові (*закон, норма, процес, форма, функція*), міжгалузеві (*диспозиція* – юр. і військ., *імунітет* – мед. і юр.) та вузькоспеціальні, тобто абсолютно специфічні (*алібі, юрисдикція, юстиція*).

Реєстрові терміни (російською мовою) подано в словнику в їхній вихідній формі: іменники – в називному відмінку однини; дієслова – у формі інфінітива; прикметники – у складі словосполучень, які презентовані у словниково-гніздовий спосіб (за опорним словом). Через скісну ризку подано терміни, які паралельно функціонують у професійній комунікації (*достовірність/вірогідність інформації*). Наголошений голосний в українських термінах подано курсивом (*заявник, судовий строк, хабарник*). У словнику використано морфологічні ремарки для українських термінів і курсивом наведено закінчення родового відмінка однини для іменникових термінів чоловічого роду другої відміни (*арештант, -а; збиток, -у; рекет, -у; розшук, -у; спільник, -а*) та для іменникових термінів жіночого роду третьої відміни (*безкарність, -ості; невинуватість, -ості; недбалість, -ості; протизаконність, -ості; судимість, -ості*), а також подано позначки про невідмінюваність деяких іншомовних іменникових термінів, їх рід (*алібі, невідм., с.р.; досье, невідм., с.р.*) та число (*правовідносини, множ.*).

Після словникової частини розміщено найуживаніші лексико-граматичні конструкції професійно-ділового мовлення та комплексні практичні завдання, спрямовані на тренінг і контроль актуальних в юридичній комунікації лексичних, морфологічних, орфографічних, акцентуаційних, синтаксичних, пунктуаційних і стилістичних норм сучасної української мови для вдосконалення термінологічної культури користувачів у цій галузі. Окрему групу завдань складають творчі, скеровані на розвиток комунікативної культури у фаховій сфері в умовах активного використання галузевої термінологіки, що необхідна для продуктивного реферування, описового анотування, перекладу, написання курсової/дипломної/конкурсної роботи і підготовки доповідей на наукові студентські конференції різного рівня.

Апробація цього навчального посібника підтвердила його ефективність у формуванні термінологічної і

комунікативної компетентностей належної якості в студентів юридичних спеціальностей.

Список використаних джерел

1. Онуфрієнко Г. С. Галузева термінографія як регулятор наукової комунікації / Г. С. Онуфрієнко // Наукова термінологія нового століття: теоретичні і прикладні виміри : зб.наук.праць. – Рівне : НУВГП, 2016. – С. 124–128.

2. Онуфрієнко Г. С. Навчальний російсько-український словник фахової термінологіки для правників / Г. С. Онуфрієнко, Н. В. Пазюк, Н. А. Полежаєва, Н. В. Руколянська / за заг.ред. Г. С. Онуфрієнко. – Запоріжжя : ЗЮІ МВС України, 2001. – 124с.

3. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : навч. посіб. з алгоритмічними приписами для ВНЗ (до 85-річчя від дня народження академіка НАН України В. М. Русанівського) / Г. С. Онуфрієнко. – 3-е вид. доп. і перероб.– Київ : ЦУЛ, 2016. – 426 с.

4. Онуфрієнко Г. С. Риторика у практичних завданнях для юристів : навч. посіб. для ВНЗ / Г. С. Онуфрієнко. – Запоріжжя : ЗЮІ МВС України, 2002. – 307 с.

5. Онуфрієнко Г. С. Українська мова в комплексних завданнях для юристів : навч. посіб. / Г. С. Онуфрієнко, Н. В. Руколянська ; за заг. ред. Г. С. Онуфрієнко. – Запоріжжя : ЗЮІ МВС України, 1998. – 281 с.

6. Онуфрієнко Г. С. Риторика : навч. посіб. – 2-ге вид. перероб. та доп. / Г. С. Онуфрієнко. – Київ : ЦУЛ, 2016. – 624 с.

7. Онуфрієнко Г. С. Українська мова в тестових завданнях для юристів: поглиблений курс : навч. посіб. / Г. С. Онуфрієнко, Н. В. Таранова ; за заг. ред. Г. С. Онуфрієнко. – Запоріжжя : ЗЮІ МВС України, 1999. – 404 с.

8. Онуфрієнко Г. С. Російсько-український словник термінологіки кримінального та кримінального процесуального права з комплексом тренувальних, креативних і контрольних завдань для студентів юридичних спеціальностей денної та заочної форм навчання / Г. С. Онуфрієнко, Н. В. Руколянська ; за заг. ред. Г. С. Онуфрієнко. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2017. – 110 с.